

TDDSZ

Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezete

A Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezetének szempontjai a kutatóhálózat jövőjével kapcsolatban.

1. A Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezetéről röviden

A Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezete 1988-ban alakult az első független szakszervezetként. Alapításakor és azóta is legfontosabb feladatának tekinti, hogy a tudomány és a felsőoktatás világában dolgozók érdekvédelmi feladatait ellássa.

Szakszervezetünk újjászerveződése a kutatóhálózat MTA-tól történő leválasztásával kezdődött: 2019-ben 482-ra nőtt a taglétszám, de a növekedés itt nem állt meg: **jelenleg 1065 tagunk van, amelyek közül 805 a volt MTA-kutatóhálózatba tartozó intézmények valamelyikében dolgozik.** A szakszervezet a kutatóhálózatban **jelenleg 15 kutatóközpontban és önálló kutatóintézetben¹ rendelkezik szervezeti csoporttal és megválasztott szakszervezeti tisztségviselővel,** továbbá további három kutatóhelyen egyéni tagsággal van jelen.² A TDDSZ jelenleg az egykori akadémiai intézethálózatban működő egyetlen reprezentatív munkavállalói érdekképviseleti szervezet, amely a kutatóhálózati dolgozók hozzávetőleg 12%-át tömöríti. Az akadémiai kutatóhálózat mellett a Pécsi Tudományegyetemen is működik alapszervezetünk 254 taggal.

A 14 kutatóhálózati intézmény közül **7 kutatóközpontban kollektív szerződéskötésre** is sor került. A kollektív szerződések egyik kiemelt célja az volt, hogy az – akkor még – ELKH megalakulása következtében megszűnő közalkalmazotti jogviszonyból fakadó jogosultságok a kutatóhálózat munkavállalói számára az átszervezéseket követően is fennmaradjanak

2. A TDDSZ által képviselt elvek

A TDDSZ kutatási hálózattal kapcsolatos koncepciója két dokumentumon alapszik: [a Tézisek a tudományért](#) című munkaanyagunkban megfogalmazott alapelveken, valamint a 2026. április 28-án a kutatóhálózat dolgozói számára tartott fórumon elfogadott [nyilatkozaton](#).

Ezek szerint a legfontosabb szempontok:

A TDDSZ egyik törekvése, hogy erősítse a párbeszédre és konzultációra épülő, az érintettek bevonásával történő tudománypolitika alkotásának gyakorlatát. Úgy véljük, hogy a

¹ TDDSZ-csoport négy ELTE-s és tíz HUN-REN-hez kapcsolódó kutatóhelyen működik: az Agrártudományi Kutatóközpontban, az Állatorvostudományi Kutatóintézetben, az Atommagkutató Intézetben, a Balatoni Limnológiai Kutatóintézetben, a Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpontban, az Energiatudományi Kutatóközpontban, a Humán Tudományok Kutatóközpontjában, a Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpontban, a Nyelvtudományi Kutatóközpontban, a Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézetben, a Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóközpontban, a Szegedi Biológiai Kutatóközpontban, a Társadalomtudományi Kutatóközpontban, a Természettudományi Kutatóközpontban és a Wigner Fizikai Kutatóközpontban.

² Egyéni TDDSZ-tagok a következő kutatóhelyeken vannak: Földfizikai és Űrtudományi Kutatóintézet, Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet és Ökológiai Kutatóközpont.

TDDSZ

Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezete

tudományos intézményrendszer túlságosan komplex ahhoz, hogy komolyan vett érdekegyeztetés nélkül sikeresen működtetni lehetne.

Ezt több szinten is fontosnak tartjuk: így szükségesnek látjuk az ágazati szintű érdekegyeztetés kiépítését, de azt is, hogy autonóm, erős, a dolgozókat is bevonó önkormányzatiság elvén működő intézményeket építsünk:

- amelyek méltó munkakörülményeket és megélhetési feltételeket biztosítanak a tudományos intézményrendszerben dolgozó kutatóknak és nem kutatóknak egyaránt,
- és amely intézmények stabil, hosszú távon kiszámítható alapfinanszírozással működnek.

Az irányítási és finanszírozási szempontok közül a következő alapelveket tartjuk fontosnak. Olyan tudománypolitika,

- amely a helyén kezeli az alap- és alkalmazott kutatást is (és ezek megfelelő kombinációját),
- egyformán elismeri a különböző tudományterületek értékét és sajátosságait, valamint a tudományterületek együttműködését,
- a tudomány hasznosságát nem csupán rövid távú gazdasági hasznok figyelembevételével értékeli.

3. Azonnali teendők a kutatóhálózatban dolgozókat veszélyeztető bizonytalanság elhárítására

Ahogy az ismert, 2025. augusztus 1-jével négy humán és társadalomtudományi kutatóközpont az ELTE-hez került, miközben a HUN-REN Magyar Kutatási Hálózat jelentős költségvetési többletjuttatást kapott. Az átkerülés időpontját úgy határozták meg, hogy az a többletjuttatás megérkezése előtt történjen, így a négy központ a pluszforrásokból nem részesült.

A négy ELTE-hez helyezett kutatóközpontban ezért az anyagi biztonság alapvető feltételei is veszélyben vannak: a központok pénzügyi hiánnyal küdenek, állandósult a létszámstop, sőt van olyan központ is, ahol nyugdíjazások kezdődtek, és a határozott idejű szerződéssel rendelkező munkatársak lejáró szerződéseit sem hosszabbítják meg, az előresorolásokat pedig elhalasztják. **Ez a helyzet azonnali kezelést igényel, amelyhez a többletforrásokat biztosítani kell.**

A HUN-REN Magyar Kutatási Hálózatban maradt kollégák többsége a 2025. január 1. és augusztus 31. közötti időszakra keresetkiegészítést, majd átlagosan 30%-os béremelést kapott. Ez a négy ELTE-hez csatolt központban elmaradt, fenntartva a súlyosan alacsony alapbéreket. Ugyan itt is történt egy átlagosan 10%-os béremelés, de ez az elmúlt évek inflációját nem ellensúlyozta. **Az elvándorlás megállításához azonnali fizetésemelésre van szükség.** A támogatott kutatócsoportokra szintén mindössze 10% béremelés vonatkozott.

A többletforrások egy részét 2025-ben és 2026-ban a HUN-REN Központ visszatartotta. Ezeket a többletforrásokat közvetlenül a kutatóközpontokhoz kell eljuttatni. Ezen források elsődlegesen a hálózaton belüli indokolatlan bérfeszültségek felszámolására és bérrendezésre

TDDSZ

Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezete

szolgáljanak. Azokon a területeken, ahol a bérek már elérték a versenyképes szintet, a forrásokat infrastruktúra-fejlesztésre és a kutatási feltételek javítására is lehessen fordítani. **Az elosztás során lehetőség szerint igyekezni kell a hálózatban meglévő jelentős bérfezültségek csökkentésére.**

Az elmúlt évek döntéseit és pazarló kiadásait meg kell vizsgálni, a szerződéseket nyilvánosságra kell hozni. Az ELKH és a HUN-REN Irányító Testületének valamennyi határozatáról szóló jegyzőkönyveket, az ELTE és a HUN-REN közötti, valamint a Kulturális és Innovációs Minisztériummal kötött megállapodásokat nyilvánosságra kell hozni és kutathatóvá kell tenni. Ehhez hasonlóan nyilvánosságra kell hozni a HUN-REN-el között Közfeladat-finanszírozási Szerződést, amelyet közérdekű adatigénylés után is csupán a tartalmi információkat kitakarva bocsátott rendelkezésünkre a Kulturális és Innovációs Minisztérium.

A kormányzat vállaljon garanciát arra, hogy a Kutatóhálózat adott szintű vezetésének egyetértése nélkül nem kezdeményezi párhuzamos kutatási profilú kutatási intézmény létrehozását. Ugyanakkor elengedhetetlen, hogy az előző kormányzatok alatt létrehozott, főként humán kutatási intézményeket mind a finanszírozás, mind a kimeneti teljesítmény alapján világítsa át, és ennek eredménye alapján az MTA és a Kutatóhálózat bevonásával hozzon döntést a további működtetéséről.

4. A kutatóhálózat jövőjére vonatkozó javaslataink a munkavállalói jogok és a munkavállalói részvétel szempontjainak érvényesítésére

A tudományos dolgozók jólléte természetesen az anyagi biztonság, a kiszámíthatóság, a munkavédelem feltételei között garantálható. Ugyanilyen fontos azonban, hogy a munkaügyi kapcsolatok szorosan kapcsolódnak az akadémiai szabadság kérdéséhez, hiszen az akadémiai szabadság tényleges megvalósulása nem másutt történik, mint a tudományos dolgozó munkahelyén, a munkavégzés feltételei között. Így a kutató, a kutatási folyamat, illetve a kutató szakmai tudásán alapuló ismeretterjesztő és – ha szükséges – közéleti munkájának integritását egyrészt a kiszámítható és biztos megélhetést lehetővé tevő fizetés, másrészt az erős munkajogi védelem, harmadrészt az intézmények (kutatóhelyek és kutatási hálózatok) autonómiája és erős önkormányzati irányítása biztosítja. Míg intézményi autonómia alatt alapvetően az intézményi szintű döntéshozatalnak külső szereplőktől való függetlenségét értjük, addig az önkormányzatiság a dolgozók számára a konzultációt és a döntéshozatalban való részvétel lehetőségét biztosító kormányzási struktúrát jelenti.

A TDDSZ azt javasolja, hogy a kutatóhálózat és annak irányítása olyan modellben működjön, amely együttműködésre ösztönöz függőségi viszonyok kialakítása helyett. Ez biztosíthatja azt, hogy a tudomány képviselői szólhassanak, ha egy közpolitika kárt okoz, vagy azt, hogy hosszú távon sikeres alapkutatási programokat indíthassanak, amelyek idővel – és megfelelő intézményi támogatással – a konkrét gazdasági, társadalmi hasznosuláshoz és innovációkhoz vezethetnek el.

TDDSZ

Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezete

A fenti szempontok figyelembevételével a TDDSZ a következő olyan javaslatokat teszi, amelyek jogalkotási szintű szabályozást igényelhetnek:

A) A kutatóhálózat egysége

A kutatóhálózat egységét helyre kell állítani. A hálózatnak a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) keretein belül, önálló, autonóm irányítási és költségvetési egységként kell működnie. Ez szolgálja a tudományterületek közötti egyensúlyt és a kapcsolatrendszer kialakítását.

Emellett a nemzeti tudományos hírnév és brand visszaállítását is ez a lépés segíti elő. A kompromittálódott és ellenszenvet keltő „HUN-REN” nevet ki kell vezetni. Vissza kell térni az MTA név használatához, kifejezve, hogy a kutatók a nemzet első számú tudományos intézményének partnerei, nem pedig egy központosított, politikailag irányított szervezet részei, így erősítve a bizalmat a hálózat kutatási intézményeiben. A Magyar Tudományos Akadémia mint brand jól szolgálja a nemzetközi láthatóságot is. Emellett az MTA képes többszintű felügyeleti szervként működni a kutatási hálózat intézményei felett – azok autonómiájának tiszteletben tartásával.

Az egység helyreállításának igénye azonban nem írhatja felül az ELTE alá került humán kutatóközpontok azon igényét, hogy az MTA alatti működési formához való csatlakozás minél előbb megtörténhessen.

B) A kutatóhálózat irányítási struktúrája

Fontosnak tartjuk, hogy a hálózatot egy olyan irányító testület vezesse, amelyben erős a munkavállalók részvétele. A legcélszerűbbnek egy szenátusszerű döntéshozatali szerv kialakítása tűnik, amelyben a központok delegáltjai, a reprezentatív szakszervezet (jelenleg a TDDSZ), a Magyar Tudományos Akadémia, a finanszírozó és esetleg egyéb stakeholderek kapnak helyet. Fontosnak tartjuk, hogy a hálózat függetlensége akkor biztosítható, ha a különböző szereplőknek együtt kell működniük, és a munkavállalók képviselete (például a kutatóközponti delegáltakon keresztül) van többségben, hasonlóan egy egyetem felépítéséhez. A hálózatot egy, az irányító testület által választott Vezető Testület irányítja. Az irányító és vezető testület feladata az egységes szabályozási keretek és a minőségbiztosítás meghatározása és a hálózatszintű operatív irányítás.

A munkát egy nemzetközi, politikai és személyi kapcsolatoktól független, valódi tudományos szaktekintélyekből álló állandó Tanácsadó Testület segíti. Az adminisztratív teendőket, ahogy korábban is, egy, az Akadémia Titkárságához kapcsolt szervezet láthatná el.

C) A kutatási intézmények önállósága

Minden kutatóközpont és önálló intézet, a Vezető Testülettel és a nemzetközi Tanácsadó Testülettel konzultálva, alkotson saját tudományos stratégiát, határozza meg a szakmai prioritásait, és vázoljon fel reális, nemzetközileg is versenyképes jövőképet. A kutatási intézmény évente számoljon be a munkájáról, de a szakmai programok megvalósítását többéves ciklusban értékeljék, ne pedig évente.

Az intézetek belső struktúrája kövesse az egységes hálózati alapelveket, de őrizze meg az adaptív szabadságát. Az igazgatói értekezletek döntései és a nagyságrendileg 200 millió forint

TDDSZ

Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezete

feletti nagyberuházások tervei legyenek hozzáférhetőek a Vezető Testület és az intézeti munkavállalók, valamint az érdekképviselők számára.

D) Az önkormányzatiság elve

A kutatási intézményeknek az önkormányzatiság elvei alapján kell működniük: olyan belső testületekkel (pl. igazgatótanács, a különböző feladatokat ellátó bizottságok), amelyekben a munkavállalók által választott tagok vannak többségben. Az irányító testületben a reprezentatív szakszervezet és a munkavállalói tanács képviselője szavazati joggal rendelkező tagként van jelen.

A főigazgatói és igazgatói pozíciókra nyilvános pályázatot kell kiírni. A pályázati kiírások megfogalmazásakor a Vezető Testület köteles figyelembe venni a munkavállalói érdekképviselők azon szempontjait, amelyek garantálják a hazai jogszabályi környezetben való magabiztos működést és a munkavállalói állománnyal való közvetlen, akadálytalan kommunikációt. A közösen megalkotott keretek alapján az igazgatót, a főigazgatót a munkavállalók vagy a munkavállalók testületei választják, és a Vezető Testület hagyja jóvá.

E) Stabil intézményfinanszírozás

Minden kutatóhely hosszú távú, törvényben rögzített feltételek alapján kapjon támogatást az állami költségvetésből. A kutatási hálózaton belüli forráselosztás módjának transzparensnek és a tudományterületi sajátosságokhoz igazodónak kell lennie, továbbá vegye figyelembe az adott intézet sajátosságait is.

Alapvető fontosságú, hogy stabil intézményfinanszírozási rendszert kell teremteni. A bérek és más alapvető költségek kifizetése nem függhet hazai és nemzetközi pályázati forrásoktól. A szervezeti átalakításhoz szükséges anyagi forrásokat is biztosítani kell. Az intézetek alaptámogatását felül kell vizsgálni a tényleges létszám és a kutatási technológia valós költségei alapján. A nagy anyag- és eszközigényű kísérletes tudományterületeken biztosítani kell ennek az alapvető dologi költségeit is, a személyi juttatások mellett.

Meg kell szüntetni az intézetek közötti, kizárólag mechanikus mérőszámokon alapuló versenyt. A finanszírozási rendszernek el kell ismernie, hogy a különböző tudományterületek (például az élettudományok és a környezettudományok vagy a bölcsészet) publikációs és idézettségi normái eltérőek. Egy ökológiai kutatás nem hozhat olyan abszolút citációs számokat, mint egy rákkutatás, de a saját szakterületén végzett nemzetközi kiválóság alapján azonos szintű finanszírozási stabilitást érdemel. **Figyelembe veendő, hogy azonos tudományos eredmény elérése különböző költségvonzattal jár.**

A hálózat irányító testülete és annak működéstámogató irodája számára, valamint a kutatóhelyek által közösen használt kutatási és kutatástámogató infrastruktúrák fenntartására külön forrást nyújtson az állami költségvetés.

Külön forrás szükséges az épületek felmérésére és esetleges felújításának biztosítására is, több helyen az épületek állapota nem felel meg a munkavégzés 21. századi feltételeinek.

F) Életpályamodell, bérrendezés, erős munkajogi védelem

TDDSZ

Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezete

Az egyik legfontosabb feladat a bérek rendezése és életpályamodell kidolgozása. Az elvándorlás megállításához, a kutatói utánpótlás, valamint a szakértő kutatástámogató és adminisztratív feladatok magas színvonalú elvégzéséhez olyan életpályamodellt kell kidolgozni, amely a munkaerőpiacon versenyképes. Emelni kell az alapbéretet. A kutatóhálózat dolgozóinak (kutatóknak és kutatástámogatóknak) olyan versenyképes és inflációkövető fizetést kell meghatározni, amely mellett nem kényszerülnek másodállásokra vagy egyéb kiegészítő jövedelmek keresésére.

A kutatóhálózati dolgozók alapbérét a besorolások szerinti egységes és méltányos szabályozás rögzítse. A kutatói fizetések kiindulópontját, vagyis a PhD-val rendelkező tudományos munkatárs bérét az aktuális diplomás átlagbérhez kell igazítani, ami jelenleg körülbelül bruttó 1 millió forint. Javaslatunk alapján a tudományos főmunkatársak bére az aktuális diplomás átlagbér kb. 140%-a, a tudományos tanácsadóké (MTA doktora) pedig 180%-a. Törvényileg biztosítani kell ennek folyamatos inflációkövetését, így a kutatóhálózat költségvetési támogatása ezzel az aránnyal növekedjen évente. A bérkiegészítéseknel transzparens maximális kereteket kell szabni a belső bérfeszültségek elkerülésére.

A jogi bizonytalanság felszámolása: a kiszámíthatóság érdekében 5 év határozott idejű munkaviszony után, a jogszabályi trükközések kizárásával kötelezővé kell tenni a határozatlan idejű szerződésre való átváltást, amennyiben a kutató teljesíti a szakmai elvárásokat.

Újszerű, kutatástámogató karrierutak: be kell vezetni a nem kutatói, de a tudományos munkához elengedhetetlen pozíciók hivatalos kategóriáit. Például a labormenedzserek, a tudományos kommunikációs szakemberek és a specifikus tudományos szakértők, például az analitikusok vagy bioinformatikusok számára olyan önálló életpályát kell biztosítani, amely elismeri a kiválóságukat anélkül, hogy elvárná tőlük az MTA doktora cím vagy a klasszikus tudományos vezetői szintek elérését.

5. A kutatási hálózat belső, irányítási kérdései

Stratégiai pályázati koordináció: a nagyságrendileg 1 milliárd forint feletti, kiemelt volumenű hazai pályázatok esetében a kutatóhálózaton belül közös, konzorciális tervezési kötelezettséget kell bevezetni. Ezzel megakadályozható, hogy a nagy volumenű források egyoldalúan koncentrálódjanak néhány kutatóintézetnél és csoportnál, miközben a kiváló, de kisebb befolyású és hírnevű kutatóhelyek véglegesen leszakadnak.

Központi támogató szolgáltatások: a kutatási hálózatot vezető testület mellett olyan szolgáltatóegységeket kell létrehozni, amelyek valódi segítséget nyújtanak a kutatóknak. Ilyen a jogi háttérrel rendelkező karriertámogatási és nemzetközi pályázati központ, egyenlő bánásmód és panaszkezelési iroda, a munkavállalói jóléttel és munkavédelemmel foglalkozó iroda. Szükséges továbbá egy professzionális Technológiai Transzfer Iroda (TTO) felállítása melynek feladata a szabadalmak menedzselése és a pénzügyi források (bírálatot követő) biztosítása, a nemzetközi hasznosító cégekkel és a hazai piaci szereplőkkel való kapcsolatépítés, valamint a kutatóintézetek szabadalmi bizottságainak, innovációs irodáinak szakmai támogatása.

TDDSZ

Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezete

A dolgozói érdekek kellő képviselete érdekében javasoljuk a hálózati szintű kollektív szerződés előkészítésének megkezdését.

A kutatóhálózat hozzon létre egy, a területen működő tudományos társaságokat és civil szervezeteket tömörítő konzultatív testületet, amelynek delegáltja részt vesz a döntéshozatali folyamatban.

Az intézetek folyamatos megújulása és a strukturális telítődés megakadályozása érdekében kötelező, átlátható, egyéni teljesítményértékelési rendszert kell működtetni, ugyanakkor ezek szempontjait a tudományterületi sajátosságok figyelembevételével, konzultációs alapon kell kialakítani, úgy, hogy a többéves teljesítményt figyelembe vevő teljesítményértékelési rendszereket kell alkalmazni. Ezeknek a Coalition for Advancing Research Assessment (CoARA) és San Francisco Declaration on Research Assessment (DORA) kezdeményezéseket kell követniük.

Célzott pályázati programok létrehozása: Ezek csak a teljes költségvetés kis hányadát képviseljék, hogy ne alakuljon pályázati szervvé a kutatóhálózat. Ezen programok az alábbi konkrét célokat szolgálhatják:

- a. Nagy értékű kutatási infrastruktúrák beszerzésének támogatása, ahol a hozzáférést és az érdekeltséget a teljes hálózat, sőt az egyetemi kutatók számára is biztosítani kell az állami beruházások maximális kihasználtsága érdekében.
- b. Intézet-hálózaton belüli együttműködések erősítése: Ebből a forrásból közös konferenciák, workshopok és közepes volumenű kutatási programok finanszírozhatók.
- c. Kétoldalú európai kutatási pályázatok: Olyan hiánypótló programok, amelyek közvetlenül támogatják az EU-n belüli kutatói mobilitást, az uniós pályázatokhoz szükséges nemzetközi konzorciumok építését és az ERC pályázatokon való sikeres részvételt.

6. A kutatóhálózat működésén túlmutató, tudománypolitikai kérdések

- Létre kell hozni a tudományos érdekegyeztetés rendszerét.
- A Nemzeti Kutatási és Innovációs Hivatal felé jelentős bizalomvesztés alakult ki az elmúlt években. A pályázati konstrukciók nem tükrözték a tudományterületi sajátosságokat, a bírálati folyamat jelentős elégedetlenséget szült, és politikai befolyás is érte a bírálati folyamatot.
- Túl sok, csúcskutatási pályázati konstrukció mellett nem jutott elegendő támogatás sem a fiatal kutatóknak, sem a középgenerációs kutatói derékhadnak.
- A bizalom helyreállítása érdekében át kell gondolni az NKFIH és a pályázati rendszer működését, a tudomány önszerveződésének az elvei alapján. Jó példa erre a teljesen átláthatatlanul működő, nagy volumenű Misszió pályázatok működése.
- Általában is át kell gondolni a kutatói alaphér szabályozását is, együtt a felsőoktatási bérekkel.